

Dějepis práce od 1. 6. do 5. 6.

Děti,

posílám práci na příští týden. Tentokrát se podíváme do Ruska, kde se seznámíme s Petrem Velikým. Tu přezdívku má nejen kvůli toho, že se pokoušel z Ruska udělat světovou velmoc, ale také proto, že měřil před dva metry, takže nebyl problém ho poznat. V carském Rusku dělal velké reformy, které se všem sice nelíbily, ale Petr byl přesvědčen, že jsou užitečné. Také vám posílám písničku, kterou určitě znáte, ale možná jste nevěděli, že se pojí právě s tímto tématem. Po Rusku se podíváme do Pruska, které nám bude hrát významnou roli v 18. a hlavně v 19. století, více informací jsem si pro vás nechala až do osmičky, protože tam nám Prusko bude kralovat. Příště si řekneme něco o baroku a máme učivo sedmé třídy hotové ☺

Mějte se krásně.

Lucie Jelínková.

Úkoly pro tento týden:

1. Napíšu si nebo si nalepím zápis.
2. Přečtu si přiložené strany z učebnice.
3. **Zjistí, můžeš i z písne poznat, kdo to byli BURLACI (v jednotném čísle BURLAK)** – pod zápisem přikládám i jejich nejslavnější obraz.
https://www.youtube.com/watch?v=H0zC_juYGLs
4. Podívej se na video: <https://www.youtube.com/watch?v=qvbEMqWB4gU> – Byl jednou jeden člověk – Petr Veliký

Rusko v 17. a 18. století

- Na začátku 17. století začali v Rusku vládnout **ROMANOVCI**.
- Je zde tuhá forma absolutismu=**SAMODĚŘŽAVÍ**→ car vládne sám!
- Většina obyvatelstva jsou venkované (**mužici**), kteří nemají žádná práva ani majetek.

Car Petr Veliký

- Chtěl z Ruska udělat evropskou velmoc, proto ho začal reformovat.
- Reformy se týkaly všech oblastí života.
- Zakládal nové školy.
- Zřizoval manufaktury, které vyráběly zbraně a látky.
- Provedl sčítání obyvatel, aby věděl, kolik má vojáků.
- Reformoval kalendář.
- Založil město Petrohrad.
- Získal pro Rusko přístup k moři.

Vznik Pruska

- V roce 1701 braniborský kurfiřt se souhlasem polského krále a císaře Svaté říše římské se prohlásil pruským králem.
- Byl to vojenský stát, který proslul svou perfektní armádou a fungujícím úřednictvem. (byrokracií).
- **Kurfiřt** - muž, který volil císaře.

Ilja Repin: Burlaci na Volze:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Burlak#/media/Soubor:Ilia_Efimovich_Repin_\(1844-1930\)_-
_Volga_Boatmen_\(1870-1873\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Burlak#/media/Soubor:Ilia_Efimovich_Repin_(1844-1930)_-_Volga_Boatmen_(1870-1873).jpg)

SHRNUTÍ

Všimli jste si, že zatímco v Anglii vznikla z roztržky mezi parlamentem a králem revoluce a situace později vedla ke vzniku konstituční monarchie, ve Francii byl vývoj úplně opačný – vznikla tu monarchie absolutistická. Ačkoli se ve Francii nestřídal panovníci příliš často (Ludvík XIII. vládl skoro třicet let, Ludvík XIV. – nepočítáme-li jejich vládu pro Francii ve všech ohledech přínosná. Kultura a vzdělkému (tedy státnímu) dluhu do hrozné hospodářské situace, kterou ještě zhoršovala řada prohraných válek a ztráta velké části kolonií. Obchod upadal a ani zvyšování daní situaci neřešilo, ba naopak.

- Proč myslíte, že v Anglii vznikla konstituční monarchie a ve Francii absolutistická? Mohla by se podle vašeho názoru situace ve Francii vyvíjet jinak, kdyby nedošlo k popravě Karla I.?
- Jaké jiné řešení než zvyšování daní městskému a venkovskému obyvatelstvu byste vymysleli, kdybyste byli na místě Ludvíka XV.? Myslite, že by vaše řešení bylo v 18. století reálné?
- Vyvíjela by se situace ve Francii jinak, kdyby ve válkách neztratila tolik kolonií?
- Zopakujte si, který rod vládl v Rusku do konce 16. století a která dynastie ho v roce 1613 nahradila. Co je to samoděržaví?

SLOVNÍČEK

favoritka – osoba zahrnovaná přízní, oblíbenkyně

fáze – časový úsek, etapa, stupeň vývoje

gobelin – nástěnný tkaný koberec

kardinál – nejvyšší duchovní hned po papeži, oprávněný papeže volit

luxusní – okázalý, honosný

markýz, markýza – příslušník vyšší

šlechty (vyšší titul než hrabě a nižší než vévoda)

merkantilismus – hospodářský (ekonomický) směr, který za základ bohatství státu pokládá hromadění drahých kovů (ponejvíce v mincích), proto podporuje vývoz a omezuje dovoz zboží

regent, regentka – dočasný zástupce panovníka, zejména v době jeho nezletilosti

VÝSLOVNOST A SKLOŇOVÁNÍ

Mazarin [mazaren]

Versailles [versaj] (raději nesklonujeme)

Colbert [kolbér, 2. p. kolběrta]

RUSKO

Ruská společnost v 17. století

Připomněli jste si, že ruskou panovnickou dynastií Rurikovců vystřídal na carském trůnu v roce 1613 rod Romanovců, kteří v Rusku vládli až do revoluce v roce 1917. Už také víte, že způsobu vlády v Rusku se říkalo **samoděržaví** a že to byla mnohem tužší podoba absolutismu, než jaký známe například z Francie. Bylo tomu tak proto, že v Rusku nikdy neexistovalo něco takového jako stavy, a tak se car nikdy s žádnou vrstvou obyvatelstva, ani s vysokou šlechtou, o moc nedělil; nemusel s ní ani o převahu ve státě zápasit, nemusel svolávat žádná shromáždění, na jejichž rozhodnutí nebo názor by musel brát ohled. Byl jediný, kdo právo na vládu měl.

V Rusku byla – podobně jako v jiných zemích – **vyšší a nižší šlechta**. Vyšší šlechta, **bojaři**, byli šlechtou **rodovou**, to znamenalo, že své po-

KOZÁCI

K ruským dějinám patří neodmyslitelně kozáci. Kozáci byli svobodní, jejich jedinou povinností byla vojenská služba – ochrana ruských hranic. Kozákem se mohl člověk narodit, ale také stát – ke kozákům utíkali nevolníci, aby tu získali svobodu. Podle toho, kde sídlili, rozlišujeme kozáky donské, záporožské, ukrajinské, kubáňské a další.

☒ Připravte si o kozácích referát.

☒ A udělejte si referát také o slavných kozáckých náčelnících – atamanech: Bohdanu Chmelnickém, Ivanovi Mazepovi, Stěpanovi Razinovi a Jemeljanu Pugačovovi.

☒ O některých slavných kozácích existují písně a vystupují také v historických románech. Zjistěte v kterých. Zkuste se naučit nějakou píseň o kozácích.

☒ Co je to kozáček? Dokážete se ho naučit?

Pro bolševiky, kteří se v Rusku dostali k moci v roce 1917, byli kozáci nebezpeční, a tak bylo nařízeno, že „kozáctvo jako zvláštní a privilegovaná třída musí být vyhubeno. I tomu se v referátu věnujte. Za pozornost určitě stojí kubáňský ataman Naumenko.

OSUD RUSKÝCH CAREVIC

Úděl dcer ruských carů, carevic, byl nezáviděníhodný. Protože Rusko bylo poměrně izolovaným státem, ruští carové se dlouho neženili s cizími princeznami, ale s bojar-skými dcerami. Rodina carevny se samozřejmě snažila získat co největší vliv na cara. Syny carové museli oženit všechny, protože následník trůnu musí zajistit pokračování dynastie a nikdy není jisté, jestli se ten prvorozený nástupce na trůn vůbec dožije. Další bojarské rodiny se díky těmto sňatkům snažily získat vliv. Kdyby carové ještě k tomu vdávali svoje dcery, jen by rozšiřovali řady mocichtivých bojarů. A tak byly carevice od narození odsouzeny k tomu, že se nikdy nevdají a nebudou mít děti. Většinou trávily léta jednotvárného života v ženské části pa-láce vyšíváním.

Výjimkou byla Sofie Alexejevna (na obrázku), nevlastní sestra cara Petra I. Otec v ní našel zalíbení, a tak se jí dostalo vzdělání a vyrostla z ní sebevědomá a ctižádostivá žena. Sedm let byla carevnou vši Rusi, než ji Petr sesadil a uvěznil v klášteře.

☒ Udělejte si o Sofii Alexejevne referát.

☒ Sofie Alexejevna byla sice první, ale ne poslední ruskou carevnou. O té nejslavnější, Kateřině II., se budete brzy učit. Zjistěte, které další carevny Rusku vládly.

☒ ☒ Pokud jste si už dělali referát o ukra-jinském kozáckém atamanovi Mazepovi, není vám jméno švédského krále Karla XII., s nímž Petr I. válčil v severní válce, neznámé. Připravte si referát i o něm. Prý ho nakonec raději zastřelili jeho vlastní vojáci... Nezapomeňte si na mapě vyznačit, kam všude se na válečných taženích dostal. Je to lán světa.

zemky drželi dědičně. Nižší šlechta dostávala půdu od cara místo platů za služby, proto se jí také říká **služebná šlechta**. Půdu jí mohl car zase odejmout, a proto mu služebná šlechta zachovávala věrnost. Není tedy divu, že se **carové opírali o nižší šlechtu**, nikoli o vyšší.

V Rusku byli samozřejmě také **svobodní obyvatelé**, ti žili většinou ve městech jako obchodníci či řemeslníci. Drtivou většinu venkovské ho obyvatelstva tvořili nevolníci. Život ruských nevolníků, **mužiků**, byl velmi tvrdý, mnohem horší než život nevolníků ve zbytku Evropy. Pro své pány představovali pouze majetek, nic víc, neměli žádná práva. Nepatřila jim ani chalupa, ve které bydleli, ani to, co měli na sobě. Pán je mohl zabít, prodat nebo i prohrát v kartách. Úmrtnost dětí mužiků byla často vyšší než 50 %. Ještě koncem 18. století si mužici pod tres-tem zbičování a vyhnanství na Sibiř nesměli na svou vrchnost stěžovat u soudu ani u panovníka.

- Které vrstvy obyvatelstva tvořily ruskou společnost? Popište jejich postavení a pokuste se je porovnat s postavením podobných společenských vrstev jinde v Evropě.
- Jaký je rozdíl mezi absolutismem a samoděržavím? Jak se samoděržaví v Rusku vyvinulo?

Car Petr I. Veliký

Když v roce 1682 zemřel bez potomků mladý car Fjodor, ocitlo se Rusko v zapeklité situaci. Fjodor měl sice dva bratry, ale žádný z nich nemohl vládnout: starší Ivan byl slepý a slabomyslný, mladšímu Petrovi bylo teprve deset let. Situaci vyřešila rázně jejich sestra, energická carevice Sofie, prohlásila se jejich regentkou a chopila se vlády. Samozřejmě neměla v úmyslu jim vládu ani v budoucnu předat. Od Ivana ji žádné nebezpečí nehrozilo, ale z Petra vyrůstal schopný mladík. Proto se ho Sofie snažila držet co nejdál ode dvora. Když však bylo Petrovi sedmnáct let, Sofii sesadil a sám se chopil vlády. V roce 1689 tak Rusko získalo svého **nejvýznamnějšího cara**.

Při nástupu na trůn si Petr vytyčil dva hlavní úkoly: získat **pro Rusko přístup k moři** a pozvednout ho na evropskou úroveň, nebo z něj dokonce učinit **evropskou velmoc**. První úkol se mu podařilo splnit

Na pobřeží Finského zálivu, které vybojoval na Švéděch, založil Petr I. v roce 17 nové město – Petrohrad. Během několika let z neobydlených bažin u ústí Něvy rostly krásné paláce a Petrohrad se stal hlavním městem (do roku 1918).

od cara místo platu
du jí mohl car zase
věrnost. Není tedy
šší.
lé, ti žili většinou
tšinu venkovské-
olníků, **mužiků**,
e zbytku Evropy.
něli žádná práva
něli na sobě. Pán
ost dětí mužiků
užici pod tres-
čnost stěžovat

Popište jejich
bných spole-

se samodě-

or, ocitlo se
idný z nich
tšimu **Pet-**
energická
dy. Samo-
d Ivana jí
lík. Proto
o Petrovi
ak Rusko

pro Rus-
bo z něj
o splnit

bez zbytku. Ve válce se Švédskem získal pobřeží Finského zálivu a tady – ještě během války – založil v roce 1703 Petrohrad, nové sídelní město. Druhý úkol byl o hodně náročnější. Petrovi se podařilo připravit půdu pro své nástupce a během století skutečně Rusko začalo v evropské politice hrát významnou roli.

- Kdy a jak se dostal Petr I. na ruský trůn?
- Čeho chtěl Petr během své vlády dosáhnout? Podařilo se mu to?
- Proč myslíte, že byl pro Rusko přístup k moři důležitý?
- Najděte na mapě Finský záliv a Petrohrad. Jak se město dnes jmenuje?

Nedaleko nově založeného Petrohradu si car Petr I. nechal vybudovat letní sídlo – Petrodvorec. Jsou sice menší než Versailles, ale nádherou si s nimi nezažádají.

Reformy Petra I.

Petrovi bylo jasné, že svých cílů nemůže dosáhnout bez **mnoha reforem a změn**. Potřeboval silné, moderní vojsko a flotilu, potřeboval vzdělané lidi do státní správy, Rusko zaostávalo za zbytkem Evropy i ve vědě a v technice. Petr se rozhodl, že se nejprve vydá na Západ „na zkušenou“. Během roku a půl **procestoval několik zemí** a všude měli členové jeho výpravy za úkol shromažďovat nejrůznější **informace ze všech oblastí vědy, lékařství i techniky**. Po návratu se pak pustil do reformy.

Do práce pro stát zapojil Petr I. **bojary**. Museli si vybrat, jestli vstoupí do armády jako **důstojníci**, nebo jestli se stanou **státními úředníky**. Na to však museli být gramotní a Petr nařídil, že se bojarští synkové budou povinně učit nejen **číst a psát**, ale dokonce i **cizí jazyk**. Vzdělání Petr ostatně hodně podporoval, **zakládal mnoho škol** a v roce 1725, krátce předtím, než zemřel, dokonce založil **akademii věd**.

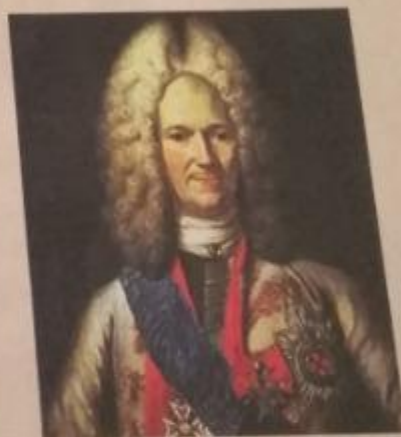
Petr zakládal také **vojenské vysoké školy**, které mu měly vychovávat schopné důstojníky. Aby bylo armádu čím vyzbrojit a vystrojit, podporoval zřizování **manufaktur**, které vyráběly hlavně **zbraně a látky** (to na uniformy a na plachty).

Na to všechno potřeboval Petr I. **peníze**. Z učiva o Francii už víte, že nejdůležitějším státním příjmem byly a jsou daně. Proto Petr provedl **daňovou reformu**. Do té doby se v Rusku daně vybíraly všelijak a často nepříliš efektivně (a z hlediska poddaných také nespravedlivě). Petr I.

Petr I. nebyl veliký jen v přeneseném slova smyslu – měřil přes dva metry! Byl rozporuplnou osobností. Na jednu stranu prováděl řadu reforem, ale odmítal se vzdát samoděržaví. Nechal popravit vlastního syna podezřelého ze spiknutí a zemřel na zápal plic, který si uhnal, když zachraňoval tonoucího prostého vojáka z rozvodněné Něvy. Díky tomu, že v době Sofina regentství vyrůstal v nuzných podmínkách, byl nesmírně šetrný (punčochy mu prý látala sama carevna). Neštítel se žádné práce a naučil se několika řemeslům – v amsterodamských loděnicích pracoval jako lodní tesař, sám si ušil boty na svatbu, vyznal se i v zedniččině. Mezi lidmi dělal rozdíly více podle jejich schopností než podle urozenosti, a protože o sobě věděl, že nemá strategické nadání, účastnil se klidně vojenského tažení jako prostý dělostřelec.

- ☒ ☒ Udělejte si referát o Petrově cestě po Evropě. Trasu zaneste na mapu. Zjistěte, jestli Petr cestou zažil nějaké zajímavé příhody.

- ☒ ☒ Zjistěte, kdo byl kníže Menšíkov, nejblíže Petruv spolupracovník. Má za svůj původ, stojí i za referát.

Petr I. na dobové karikatuře stříhá vousy trovi.

SEDMILETÁ VÁLKA

Čarovna Alžběta způsobila zvrát v sedmileté válce, o které jste se už něco dozvěděli v barevném pruhu na str. 26. Carevna válce podporovala Marii Terezií proti skému králi Fridrichu II. Carevna zemřela, když už byla válka téměř vyhrazena Berlín, Fridrichovo sídelní město, byl líčen. Jenže Petr III., její nástupce, Fridricha fanaticky obdivoval, a tak ruská vojska bojištěm zcela obrátila, postavila se na Fridrichovu stranu a bojovala proti svým dobním spojencům. To Fridricha zachránilo a nakonec válku vyhrál.

nařídil, že určitou daň bude platit každý muž bez ohledu na věk. Proto muselo být provedeno první sčítání lidu v Rusku. Díky tomu Petr také získal přehled, kolik má k dispozici vojáků.

Petr I. provedl rovněž převratnou reformu kalendáře. Nařídil, že se roky nebudou počítat od stvoření světa, jak tomu bylo v Rusku dosud, ale „pouze“ od Kristova narození jako ve zbytku Evropy. A tak měli v Rusku rázem místo roku 7208 rok 1700. Dokonce i Nový rok se začal slavit 1. ledna místo 1. září.

Nad řadou jeho reforem můžeme kroutit hlavou, ale Petr I. se snažil Rusko změnit opravdu od základu: šlechtě nařizoval nosit evropskou módu, bojary nutil, aby se holili, tancovat se směly jen „západní tance“, šlechta se musela bavit „po evropsku“ atd.

- Proč Petr I. podnikl cestu do zahraničí?
- Vysvětlete, proč Petr musel přistoupit k tolika reformám. Co bylo jejich hlavním cílem?
- Kterou Petrovu reformu považujete za nejdůležitější a kterou za nejzajímavější? Proč?

Kateřina II. Veliká

Po smrti Petra I. v roce 1725 se dvacet let na ruském trůně střídali carové a carevny, než se vlády ujala Petrova dcera, carevna Alžběta I. Alžběta byla bezdětná, a tak se jejím nástupcem stal její synovec Petr. Toho bylo zapotřebí oženit, ale Alžběta si pro něj nepřála nevěstu, jejíž rod by mohl Rusko nějak politicky ovlivňovat. Proto vybrala princeznu ze sice starobylého, ale nevýznamného a chudého rodu. A jak se v budoucnu ukázalo, vybrala dobře. Sofie, jak se německá princezna jmenovala, byla tak chudá, že jí peníze na cestu do Ruska musela dát carevna, ale byla vzdělaná, schopná a ctižádostivá. Rychle pochopila, že její manžel je příliš hloupý a dětinský na to, aby mohl Rusku vládnout, a spatřila v tom příležitost pro sebe. Naučila se rusky a přestoupila na pravoslavnou víru, aby si získala oblibu svých budoucích poddaných. Při pravoslavném křtu potom přijala nové jméno, pod kterým vstoupila do historie: Kateřina.

Když v roce 1762 carevna Alžběta zemřela, stal se Petr carem jenom na pár týdnů. Kateřina zosnovala převrat, nechala se provolat carevnou a vládla Rusku až do roku 1796.

- Proč si carevna Alžběta pro svého následníka nepřála nevěstu z vlivného rodu?
- Jaké kroky podnikla Sofie–Kateřina, aby si získala v Rusku oblibu?

Vláda Kateřiny Veliké

Kateřina pokračovala v tom, s čím začal její předchůdce Petr I.: v rozšiřování ruského území na jedné straně a ve vnitřních reformách na straně druhé. Díky vítězství nad Turky se jí podařilo ovládnout Krym a tím získat přístup k Černému moři a získala také rozsáhlá území na západě své říše (například část Ukrajiny) (str. 31).

